

Posudek oponenta na disertační práci Mgr. Veroniky Šporclové *Úprava, ověření, standardizace a vydání elektronické podoby screeningového dotazníku Dětské autistické chování (DACH)*. Katedra psychologie FFUK Praha 2015.

Autorka předložené práce patří mezi naše přední odborníky na poruchy autistického spektra (PAS). Byla u zakládání tradice diagnostiky PAS i jeho komplexní terapie, včetně péče o celý sociální systém (nejčastěji primární rodinu) klientů s touto poruchou. Předložená práce představuje jeden úsek dlouhodobého projektu, konkrétně doložení žádoucích vlastností metody DACH jako screeningového nástroje, spočívajícího na předchozí první pracovní verzi navržené Kateřinou Thorovou v roce 2003.

Definování a nasměrování projektu tedy spočívá v dotvoření a psychometrickém zpracování nástroje a následném jeho ověření v praxi. Autorka se pochopitelně nemohla vyhnout zohlednění nejnovějších a klíčových psychologických i klinických studií v oblasti PAS. Jde tedy také o co nejpodrobnější porozumění všem psychologickým souvislostem onoho behaviorálního syndromu PAS. Odtud potom může vycházet informační zdroj, jak formulovat kritéria na sledované symptomy. A zde je moje první otázka: které psychologické studie opírající se např. o dynamiku vývoje dětské psychiky bylo třeba zohlednit při úpravě (dr. Thorovou) původně navrženého nástroje? Dynamiku vývoje dětské psychiky (a na tomto terénu samozřejmě i dynamiky event. symptomatiky autismu) autorka oprávněně zmiňuje několikrát.

Těžiště práce je v úpravě a ověření nové verze screeningového dotazníku. Autorka popisuje technický postup upřesňování původních položek. Zde se ptám, nakolik autorka považovala za žádoucí držet se opravdu jen oněch původních položek dotazníku DACH a nezvažovat jejich event. doplnění či naopak odebrání některých položek. Moje otázka směřuje k míře jistoty, že položkami pokrývaná oblast je nepochybně ta jediné vhodná a správná a že se

nikde v odborné literatuře neobjevily názory na psychologické mechanismy PAS vedoucími např. k potřebě věnovat pozornost nějakým ještě jemnějším projevům v chování.

Oceňuji autorčinu pozornost věnovanou a hodnotám senzitivity, specificity, predikci pozitivního a negativního výsledku DACH i falešné pozitivitě a negativitě. Navíc autorka tyto údaje zpřehledňuje i pro jednotlivá věková pásma. Také položková analýza (viz s. 111 a další) svědčí o autorčině snaze připravit set pro dané účely co nejefektivnějších položek. K tomu jen výše zmíněná otázka.

Na základě vší (a nemalé!) autorčiny práce je nyní k dispozici screeningový dotazník usnadňující a urychlující detekci kritických situací, které mohou zkušenému odborníkovi významně pomoci v rychlejší a přesnější diagnóze. To je nesporný přínos předloženého výsledku výzkumného projektu. V tomto duchu jej hodnotím jako přínosný pro oblast aplikované psychologie.

Závěr: konstatuji, že autorka předložila práci zaměřenou do důležité aplikační oblasti psychologie. Struktura i obsah práce odpovídá požadavkům na tento typ práce kladeným a já ji doporučuji k obhajobě.

Praha, 1.11. 2015

Jiří Šípek

Několik komentářů a dotazů na autorku:

Neuvažovala autorka o tom, že by novou, upravenou, revidovanou verzi dotazníku DACH nazvala jinak, např. R-DACH? Bylo by tak jasnější, o jakou podobu dotazníku jde.

s.15: autorka se odvolává na Bogdashinu (2003) píšící o autistickém chování, které může být bizarní, ale za kterým „můžeme ovšem nalézt zoufalé hledání smyslu“. Jak tomu rozumět u velmi malých dětí trpících autismem?

s. 60: „Opakovanými vědeckými studiemi bylo prokázáno ...“ Kterými ?

s. 63: zde autorka stručně charakterizuje existující (a jak jsem pochopil, tak paralelní) screeningové metody. Jeví se mně trochu matoucí, když je u metody CSBS-DP uvedeno, že „odhalí ... i děti a autismem“ a vedle toho např. u metody FYI je uvedeno, že jde o „zaměření na riziko autismu“.

s. 67: „Hlavním cílem při léčbě a terapii ...“ To není to samé?

- s. 69: v přehledu intervenčních postupů je zde uvedeno, že „Intenzivní ABA prokázala svou účinnost ... (Lovaas 1987).“ Jakou účinnost? Výsledek jiného intervenčního programu ESDM je však již popisován detailněji. Všechny zmíněné postupy prokázaly efektivitu. Neuvažovala autorka o nějakém srovnání? Takto to čtenáře může vést k závěru, že je vlastně jedno, jak se intervenuje.
- s. 70: „Kontrolované studie ovšem opakovaně prokázaly neúčinnosti této metody“. Které studie?
- s. 72: Při diskusi výsledků efektu užití hormonu sekretinu autorka konstatuje, že šlo o placebo efekt. To je zajímavé – na kom byl ten efekt konstatován? Na vypovídajících rodičích? Na zkušených odbornících? Patrně ne na dětech trpících autismem...
- s. 74: Zdroj Hrdlička, Dudová (2012) nenacházím vzadu v seznamu zdrojů. Patrně došlo k malému přehlédnutí.
- s. 102: Nejsem si jist, jestli dobře rozumím konstatování „Pojmová validita vychází také z jiných diagnostických a screeningových metod, které se v diagnostice autismu využívají, proto si dovolím považovat dotazník DACH za obsahově validní.“
- s. 102: korelaci DACH a metodami zlatého standardu $r = .371$ autorka označuje za „sice nižší, ale dá se považovat za dostačující“. Lze to nějak přesněji vysvětlit?
- s. 103: zajímavé údaje v tab. č. 9 by si zasloužily trochu komentáře (jde o porovnání výsledných hodnot DACH a hodnot vyšetření tzv. zlatého standardu pro diagnostiku autismu. A ještě: není vhodnější použít označení „zlatý standard“, event. tzv. zlatý standard (tady použít uvozovky, resp. tzv.?)
- s. 126: jaké to jsou ty „další a přesnější metody“ při diagnostické rozvaze v případě PAS?
- s. 128: pozor na malou výpovědní hodnotu kvantifikátorů typu „spolehlivost ... relativně vysoká ... poměrně spolehlivými výsledky.“ Atp.
- s.135: Formulace věty „Autismus není na první pohled viditelný, projevuje se nápadným chováním a nepřiměřenými reakcemi.“ Je trochu matoucí ... A podobně věta „Mnoho specialistů stále o autismu vyjadřuje názory, které jsou již dávno překonány a vědeckými studiemi vyvráceny.“ ...